

незворотнього характеру. Втім, вирішальна роль як у національному самоусвідомленні, так і в перемозі над ворогом належить саме широкому загалові українців.

Література

1. Смола Л. Як українці ставляться до Росії та її громадян? Братами ніколи не були. Інтернет-видання «Дзеркало тижня». URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/jak-ukrajintsi-stavljatsja-do-rosiji-ta-jiji-hromadjan-bratami-mi-nikoli-ne-buli.html>

2. Бойко Ю. Шлях нації. Париж – Львів – Київ : «Українське слово». 1992. 128 с.

3. Думки великих (цитатник націоналіста) / упорядник В. Рог. Київ : Молодіжний Конгрес Українських Націоналістів. 2000. 20 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-348-7-7>

АКАДЕМІЧНА МІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВ'ЯЗАНОЇ РОСІЄЮ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Мозгова Н. Г.

*доктор філософських наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри філософії*

*Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Мільйони людей в Україні покинули свої домівки через війну. Частина з них переїхали в межах країни, а частина – виїхали за кордон. Деякі люди переїжджали на певний час і вже повернулися до місць свого постійного проживання, а для деяких питання виїзду може постати згодом. Раптове переміщення великої кількості населення внаслідок війни створює нові виклики та збільшує вже наявні – як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік людей. Процеси переміщення та їхні наслідки мають бути оцінені та враховані при розробці національних і місцевих політик.

З меншою ймовірністю в Україну повернуться більш мобільні групи населення, зокрема ті, хто до початку повномасштабної війни мали

вищу освіту, володіли іноземними мовами, мали високий рівень доходу, ті, хто планували емігрувати до 24 лютого 2022 року, ті, хто сезонно або постійно працювали за кордоном.

З більшою ймовірністю повернуться ті, хто не втратять зв'язок з Україною. Тому важливо розробляти політики і приймати рішення, які б дозволяли його зберегти. Зараз це відбувається зокрема через можливість дистанційного навчання у закладах освіти в Україні. Після завершення повномасштабної війни та стабілізації безпекової ситуації існуватиме потреба у створенні можливостей для повернення, передусім у питаннях житла і зайнятості. Ймовірно, в людей, чие житло було пошкоджене або зруйноване, буде менше причин для повернення.

Як ніколи раніше саме сьогодні науковці та освітяни постають суб'єктами формування якісного людського капіталу, який разом з фінансовими, природними, фізичними ресурсами становить підґрунтя національного багатства України. Наша держава відзначалася у минулому і відзначається сьогодні досить високим рівнем освіти населення. Але масштаби процесів академічної міграції в Україні набувають сьогодні загрозливого характеру. За даними Агенства ООН у справах біженців, з лютого 2024 р., з України емігрувало вже понад 17 мільйонів людей, 6 з яких повернулися на Батьківщину і серед яких вагому частину складають освітяни та науковці. За результатами опитування Управління Верховного комісара ООН, 65% українців, які виїхали до ЄС в Україні не збираються повертатись [1].

У цьому контексті інтенсивність міграційних процесів, їх зумовленість, масштабність та геоекономічні наслідки є дуже серйозним викликом для України, набуваючи загрозливого впливу для національної безпеки.

Одразу слід зазначити, що феномен академічної міграції можна розглядати у двох площинах: позитивній – це «приріст мізків» та негативній – це «відтік мізків». «Приріст мізків» – це ситуація припливу у країну високоосвічених та висококваліфікованих осіб на ринку праці, а «відтік мізків» – це протилежний процес міграції, внаслідок якого з країни від'їжджають освітяни, вчені внаслідок неможливості реалізації своїх знань та здобутих високопрофесійних навичок. З огляду на вищесказане, вже зараз зрозуміло, що це велика втрата інтелектуального капіталу для нашої держави.

Слід також підкреслити, що академічна міграція є складним процесом особистісного та професійного розвитку, при розгортанні якого особистість постає перед вирішенням мобільних життєвих ситуацій, реалізуючи при цьому величезний спектр специфічних навичок: здатність до міжкультурної комунікації, вміння критично мислити і здатність до саморефлексії, екзистенціальну відкритість та ін.

У цьому контексті Україна на сьогодні є одним з основних джерел міграційного руху. Активний виїзд українців за кордон як наслідок переховувань від жахів війни, стає величезним викликом для безпеки держави, яка інтенсивно втрачає людський потенціал. Зрозуміло, що без належного рівня інтелектуальних ресурсів будь-яка країна не має шансів на успішне проведення модернізації та забезпечення національної безпеки. Тому для того, щоб успішно подолати негативні наслідки процесів академічної міграції та з метою збереження і розвитку інтелектуального капіталу в Україні необхідно розробити і впровадити систему дієвих заходів. До цього ж необхідно комплексно вивчати та аналізувати світовий досвід та передумови, причини і наслідки «відтоку мізків» в середині країни. Зокрема, треба остаточно уточнити обсяг і сутність таких понять як «інтелектуальна міграція», «академічна міграція», «освітня міграція», «студентська міграція». Адже мобільність процесу студентської міграції суттєво перевищує ступінь освітньої, а тим більше інтелектуальної міграції загалом. Сам цей процес, попри свою заплановану тимчасову сутність, дуже часто набуває безповоротного характеру і веде до втрати державою перспективних людських ресурсів. Активний виїзд українських молодих громадян за кордон, спричинений переважно негативними тенденціями розвитку національної соціально-економічної сфери, активізацією військових дій, спричиняє втрату молодого інтелектуального капіталу держави, що загрожує національній безпеці України. Адже молода українська держава продовжує боротися за суверенітет, свободу і територіальну цілісність і в цій боротьбі молоді інтелектуальні ресурси відіграють провідну роль. Тому кардинально важливим є процес застосування новітніх інформаційних технологій у науковій, освітній сферах для максимального використання позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому і науковому просторі, формуючи модель «академічна міграція «для».

Література

1. Ukraine refugee situation. Operational data portal. UNHCR. The UN Refugee Agency. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>